

XORIJIY TILLARNI O'QITISHNING YANGI USUL VA USLUBLARI

Jalilov Olimjon Odil o'g'li

Alfraganus universiteti.

Filologiya fakulteti Lingvistika (ingliz tili) yo'nalishi.

Magistratura

Annatsiya: Ushbu maqolada, tillar paydo bshlish tarixi, chet tilini bilishining ahamiyati va uni o'rganishda leksik yondashuv shuningdek, bugungi kunda butun dunyoda qo'llaniladigan chet tilini o'rganishning 10 ta qiziqarli usullari haqida mualliflar o'z tadqiqotlari natijasini bayon etilgan.

Tayanch so'z va iboralar: tilni o'rganish, leksik yondashuv, kommunikativ metodika, milliy tillar, genealogik, qarindosh tillar, psixologiya, grammatika.

Аннализация: в этой статье, об истории возникновения языков, значении знания иностранного языка и лексическом подходе к его изучению, а также о 10 интересных способах изучения иностранного языка, которые сегодня используются во всем мире и авторы изложили результаты своих исследований.

Ключевые слова: овладение языком, лексический подход, коммуникативная методология, национальные языки, генеалогия, родственные языки, психология, грамматика.

Annalization: in this article, about the history of the emergence of languages, the importance of knowledge of a foreign language and the lexical approach to its study, as well as about 10 interesting ways of learning a foreign language that are used all over the world today and the authors presented the results of their research.

Keywords: language acquisition, lexical approach, communicative methodology, national languages, genealogy, related languages, psychology, grammar.

Kirish. Tadqiqotning dolzabligi. Zamonaviy dunyoda chet tilini o'rganish bugungi kunda inson muvaffaqiyatga erishishda eng muhim tarkibiy qismlaridan biridir. Kamida bitta chet tilini bilish dunyoqarashingizni kengaytiradi va boshqa mamlakat madaniyati va urf-odatlarini bilan tanishish imkonini beradi. Hozirgi kunda ingliz tilini xalqaro aloqa ekvivalenti sifatida o'rganish odatiy holdir. Ammo bu boshqa chet tillarini o'rganish muhimligini pasaytirmaydi. Ehtimol, kimdir g'azablanib, hamma ham chet tilini o'rgana olmasligini aytadi. Ha! Afsuski, har bir insonning qobiliyatlari har xil, kimdir aniq fanlarga, kimdir gumanistik siklga ko'proq moyil. Ammo, oxir-oqibat, hamma ham u yoki bu tilni o'rganishga qodir va deyarli hech kim bu haqiqatni inkor etaolmaydi. Eng muhimi, bu qobiliyatlarni rivojlantirish, oziqlantirish va mustahkamlashdir.

Shu nutqi nazardan olib qaralganda ushbu mavzuda ko'riladigan masalalar **dolzabdir.**

Tadqiqot mavzusiga tegishli materillarni o'rganganlik darajasi. Chet tilini o'rgatish metodikasi psixologiya bilan chambarchas bog'liq bo'lib, psixologiya chet tilini o'qitishda idrok etishning o'ziga xos xususiyatlari, tafakkurning roli va uning til bilan aloqasi, ongli va ongsiz nisbati (ixtiyoriy va beixtiyor e'tibor, xabardorlik va taqlidning kombinatsiyasi), ko'nikma va malakalarni shakllantirish, o'quv faoliyatini rag'batlantirish, va hokazo. Uning metodologiyasi L. S. Vygotskiy, S. L. Rubinshteyn, A. N. Leontiyevning tadqiqotlariga asoslangan bo'lib, unda faoliyat nazariyasi, xususan aqliy faoliyat ishlab chiqilgan, xotira muammolari, nutq ko'nikmalarini shakllantirish, nutq mexanizmlari to'g'risidagi ma'lumotlarni o'ziga jamlagan. V. A. Artemov, B. A. Belyayev va boshqa psixologlar xizmatlari shundaki, ular nafaqat nutqni o'rganish obyekti sifatida tasdiqladilar, balki chet tilida nutqni barcha shakllarda o'rgatish zarurligini asosladilar.

M. P. Alyoshina, YE. A. Markova, M. O. Sokolov va boshqalar asarlari.maktab o'quvchilari bilan ilmiy tadqiqotlarini bag'ishlangan; YE. A. Andreyeva va R. R. Valeyeva , Z. N. Kalandarishvili, CH. V. Kochisova , M. I. Koldina va A. V. Trutanova, L. V. Chuprova va boshqa olimlar talabalarni chet tilida o'qitish metodikani rivojlantirishga katta hissa qo'shdilar. Ularning asrlari ilmiy-tadqiqot ishlarini boshlayotgan talabalar uchun qo'llanma bo'lib xizmat qilishi mumkin,

Tadqiqot maqsadi: Zamonaviy dunyoda chet tillarini o'qitish metodikasi mavzusini o'rganish va uni tizimlashtirishdan iborat

Tadqiqot maqsadidan kelib chiqib, quyidagi **vazifalar** belgilandi.

-milliy tillar vujudga kelish tarixi bilan tanishish;

-zamonaviy dunyoda chet tillarini o'qitish metodikalari mavzusini o'rganib chiqish va uni tizimlashtirish;

- bugungi kunda butun dunyoda qo'llaniladigan chet tilini o'rganishning 10 ta qiziqarli usullari haqida mualliflar o'z tadqiqotlarini bayon etish.

Tadqiqot usullari-adabiyotlarni o'rganish, umumlashtirish, taqqoslash, tahlil qilish va tasniflash.

Asosiy qismi. Zamonaviy dunyoda axborot texnologiyalari kundalik hayotga va ish muhitiga tobora ortib borayotgan ta'sirini e'tiborsiz qoldirib bo'lmaydi, bu yerda chet tillarini bilish to'laqonli va malakali ishlash uchun zaruriy shartdir.

Odamlar ko'p odamlar ishonganidan ko'ra ko'proq tillarda gapirishadi. Hozirda dunyo bo'ylab 6000 dan ortiq turli tillar mavjud. Tillar tarixini ularning leksik tarkibi va grammatik tuzilishini taqqoslash orqali tiklash mumkin, ammo bugungi kunda bizga dunyoning barcha tillari yagona manbasini ochib beradigan lingvistik aloqalar bo'yicha uzoqroq tadqiqotlar mavjud [3].

Har qanday millatning tili uning so'zda mujassam bo'lgan tarixiy xotirasidir. Ming yillik ma'naviy madaniyat va xalq hayoti tilda, uning og'zaki va yozma shakllarida, turli janrdagi yodgorliklarda o'ziga xos va o'ziga mos tarzda aks

ettirilgan. Va shuning uchun til madaniyati, soʻz madaniyati koʻp, koʻp avlodlarning ajralmas boʻgʻini sifatida namoyon boʻladi.

Tillarning kelib chiqish umumiylikiga qarab tasnifi genealogik tasnif deb ataladi. Qarindosh tillarning eng yirik birlashmasi oila deb ataladi. Til oilasini guruhlariga, oʻz navbatida esa kichik guruhlariga boʻlish mumkin.

Dunyo boʻylab 100 milliondan ortiq odam 13 tilda, jumladan Xitoy, ingliz, Hind, ispan, rus, Arab, portugal, Malay, Indonez, fransuz, Yapon, nemis va Urdu tillarida gaplashadi.

Dunyoda eng keng tarqalgan til Xitoy tilidir. Ayni paytda Xitoy aholisi Xitoyda muloqot qiladigan 1347 million kishini tashkil qiladi. Xitoy tilini mukammal yozishni oʻrganish uchun siz 40 000 ta belgini oʻrganishingiz kerak, ammo tinish belgilari kerak emas. Arab mamlakatlarida til va soʻzlar juda farq qiladi. Ogʻzaki til mintaqadan mintaqaga farq qiladi, yozma til esa Qurʼonga asoslangan va televideniye, radio, universitet va hukumat uchun ishlatiladi. Yozma Arab tilini butun Arab yarim orolida va Shimoliy Afrikada tushunish mumkin. Kavkazda 40 dan ortiq tillarda gaplashadi [5].

Zamonaviy Rossiyada til oʻrganishning dolzarbligi. Soʻnggi oʻn yilliklarda chet tili nafaqat fan, balki oddiy odamlarning eʼtibori va izlanishlari ham boʻldi. Shu bilan birga, chet tillari keng aholining fikrlari va faoliyatiga taʼsir koʻrsatishda tobora muhim rol oʻynamoqda. Shuni ham yodda tutish kerakki, chet tillarini bilish shaxsiy va professional muloqot sohasida juda muhim, bu unga boshqalardan oldinda boʻlishga imkon beradi.

Chet tilini (asosan ingliz tilini) bilish muhimligini ortiqcha baholash shart boʻlmasa kerak. Chet tilini bilmaydigan zamonaviy odamning hayotini tasavvur qilish deyarli mumkin emas, chunki aloqa va muloqotning aksariyat zamonaviy usullari maʼlum bir tarzda gapiradigan odamga qaratilgan.

Chet tilini oʻrganish zerikarli jarayon emas. Bu mantiqiy fikrlash va uni qisqa. aniq ifoda etish qobiliyatini yaxshilashga imkon beradigan dunyoqarashni

rivojlantiradigan ijodiy, hayajonli faoliyat turidir.. Bundan tashqari, zamonaviy jamiyatda bunday bilim nafaqat orzu qilish balki yashash zaruriyatidir.

Chet tilini o'rganishni istagan har bir kishi o'zi yoqtirgan tilni o'rganish uchun mavjud bo'lgan eng yaxshi metodlarning birini tanlashi mumkin. Bugungi kunda chet tillarini o'rganishning ko'plab metodlar mavjud. Siz individual kursalarni yoki noyob chet tili guruhiy kursini tanlashingiz mumkin. Albatta, taklif etilayotgan zamonaviy texnologiyalar doirasida cheksiz axborot oqimida harakat qilish va to'g'ri tanlov qilish qiyin bo'lishi mumkin. Biroq, til o'rganishning standart usullari ko'proq-kurslarga, ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalariga va nihoyat repetitorlar bilan mashg'ulotlarda borish hisoblanadi.

1990-yillarning boshlarida paydo bo'lgan leksik yondashuv xuddi shu kommunikativ metodologiyaga asoslanadi, ammo lug'atni o'rganishga katta e'tibor beriladi. Ushbu yondashuv bilan talabalar til naqshlarini (grammatikani) idrok etishga, shuningdek, ularning ixtiyorida tez-tez ishlatiladigan mazmunli iboralar to'plamiga ega bo'lishga o'rgatiladi. Sinfda talabalar ko'p ishlatiladigan iboralarni tanib olishni va ulardan foydalanishni o'rganadilar. Ushbu usul ko'pincha xalqaro dasturlarda test sinovlariga tayyorgarlik ko'rishda qo'llaniladi, chunki bu so'z boyligingizni kengaytirish va nutqingizni bir qator darslar davomida diversifikatsiya qilish imkonini beradi. Leksik usul suhbatlarda tez-tez uchraydigan va asl so'zlar va jumalarga qaraganda nutqning katta qismini tashkil etadigan asosiy atamalarni o'rgatishga qaratilgan. Agar oddiy darslarda tingovchilar avval materialni o'rgansalar, so'ngra qoidalarni amalda qo'llashni o'rgansalar, unda vazifaga asoslangan o'rganish usuli teskari tomonga o'tadi: tingovchi topshiriq olishadi va uni bajarish jarayonida o'qituvchi bo'shliqlarni to'ldirish uchun yetishmayotgan narsalarni o'zlashtirishda yordam beradi [5,6]

Ushbu tadqiqot mualliflari, bugungi kunda butun dunyoda qo'llaniladigan chet tilini o'rganishning 10 ta qiziqarli usullari haqida o'z tadqiqotlarini bayon etadi [10].

1. Tushda o'rganish. Aldous Xakslı, shuningdek, tushida chet tillarini o'rganish imkoniyati haqida yozgan va bugungi kunda zamonaviy texnologiyalar ushbu texnikadan amalda foydalanishga imkon beradi. Olimlarning fikricha, uyquda inson miyasi va xotirasi o'ziga xos tarzda ishlaydi va bu kiruvchi audio ma'lumotlarni eslab qolishga yordam beradi.. Shu bilan birga, siz naushniklarda yoki kompyuterda o'quv audio yozuvini yoqishingiz kerak bo'ladi..

2. Post-crossing usuli. Agar kompyuterlar, qisqa xabarlar va kulgichlar asrimizda qo'lda yozilgan eski yaxshi harflar yetarli bo'lmasa, unda bu usul siz uchun! Internetda maxsus postkrossning veb-sayti mavjud bo'lib, u yerda butun dunyo bo'ylab foydalanuvchilar chet elliklar bilan muntazam pochta orqali yozishishni, xat va plastkartalarni almashishni va . bir vaqtning o'zida tilni mashq qilishda ajoyib metodika hisoblanadi.

3. Gipnoz ostida chet tili. Bu usul tushda o'rganishga biroz o'xshaydi, faqat rang-barang va ilmiy. Bu gipnoz ostida bo'lgan odam sezuvchanlikni, miya va xotiraning alohida qismlari ishini faollashtirishi mumkin, bu esa tilni o'rganishga hissa qo'shadi. Gipnoz holatiga kirgandan so'ng, so'zlarni yodlash, xorijiy nutqni idrok etish yoki boshqa ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan ma'lum bir algoritm o'rnatiladi. Chet tilini shu tarzda o'zingiz, o'z-o'zini gipnoz bilan shug'ullanish yoki professional gipnozchi bilan o'rganishingiz mumkin.

4. Til qahramonlari. (Language heroes). Brayan Moran tizimiga ko'ra, yil davomida uzluksiz va monoton til o'rganish 12 haftalik sikllarda intensiv o'qishga qaraganda ancha kam natijalar beradi, ular darslardan dam olish bilan almashtiriladi. Usul tarafdorlari ta'kidlashicha, ushbu yondashuv bilan 12 oyga qaraganda 12 hafta ichida ko'proq ma'lumot olishingiz mumkin. Kuratorlar murabbiyligi ostida tashkil etilgan guruhlar har yili 12 haftalik til kursini o'taydilar va bu haqiqiy miya bo'roni-juda qattiq va samarali o'qitish usul bo'lib, albatta natijaga erishiladi.

5. Oshxonada o'qish. Ovqat pishirish bugungi kunda mashhur sevimli mashg'ulotdir, buni esa tilni o'rganish bilan birlashtirish juda ham zavqli bo'ladi.

Oshxona pechida mashg'ul bo'lishni yaxshi ko'radiganlar, shuningdek, chet tilini o'rganadiganlar ko'pincha xorijiy veb-saytlardan qiziqarli retseptlar izlashni ularni o'z oshxonasi retseptlariga kirtishni va chet tilida yozishni ham tallavuz qilish yaxshi natija beradi

6. O'zim bilan yolg'iz. Agar kimdir o'zi bilan suhbatlashayotgan bo'lsa, bu unda biron bir yomon narsa borligini anglatmaydi. Balki u endigina chet tilini o'rganayotgandir!

Til amaliyoti ona tilida so'zlashuvchilar bilan muloqot qilish shart emas (garchi bu usul eng samarali usullardan biri bo'lsa ham). Agar siz shunchaki gaplashadigan hech kimingiz bo'lmasa, introvert bo'lsangiz yoki til to'sig'idan qo'rqsangiz, qurqmasdan yolg'iz mashq qilishingiz mumkin. O'zingiz- o'zingizga chet tilida gaprishingiz yoki biror narsa aytishingiz. Masalan sevimli filmlaringiz yoki tok-shoularingiz kabi monolog yoki dialoglarni "ijro etishingiz" mumkin. Shu bilan birga, iloji boricha so'z boyligingizdan foydalanib, iloji boricha ko'proq gapirishga harakat qilishingiz kerak, Agar qiyinchiliklarga duch kelsangiz, masalan, biror narsani qanday aytishni, eslab qolishni va keyin to'g'ri mavzuni ishlab chiqishni bilmaysiz unda ona tilida so'zlashuvchilar lug'otiga taqlid qilish ham yaxshi natija beradi..

7. Chizish orqali tillar. Ushbu usul ma'lumotni yodlashga asoslangan va "hissiy rasm"deb ham ataladi. Biror kishi rasm chizganda, u mushak, vizual va hissiy xotiradan foydalanadi. Chet tilidagi yangi so'zlarni ma'lum tasvirlar bilan bog'lash orqali ularni tezroq yodlashingiz mumkin.

8. Instagram bemaqsad. Instagram uzoq vaqtdan beri faqat fotosuratlar joylashtiriladigan ijtimoiy tarmoq bo'lib kelgan. Bugungi kunda butun dunyodan taniqli va unchalik mashhur bo'lmagan odamlar va ko'plab bloglar mavjud, ular instagramalarini nafaqat tomosha qilish, balki o'qish uchun ham qiziqarlidir.

9.1500 so'z va 200 iboradan iborat bo'lgan usul. Yerik Gunnemark tomonidan ingliz tili uchun ishlab chiqilgan chet tillarini o'rganishning ushbu usuli doimiy ravishda takomillashtirilib, yangi izdoshlar orttirmoqda.

10. Chet tilida nutqni o'rgatish uchun "**Business Insider**" portali chet tilida nutqni o'qitishga qaratilgan mobil ilovalari alohida dolzarbligi va foydasini qayd etadi. Aynan shu ilovalar amaliyotni beradi, bu ba'zan eng qiyin bo'lib, kattalar va talabalarga eng keng tarqalgan til to'siqlarini yengishga yordam beradi.

Mualliflar tomonidan chet tilini o'rganishdagi mavjud metodlar tadqiqotidan shu narsa ayon bo'ldiki, inson har qanday sharoitida va yoshiga qaramasdan u yoki bu tilni o'rganish mumkin, faqat bunga chin dildan qunt qilsa va bosqichsa- bosqich "to'siq"larni yengib borsa albatta o'z maqsadiga erishadi va o'zi uchun kerak bo'lgan tilni o'rganadi.

Tadqiqotmazmunidan kelib chiqib quyidagilarni **xulosa** qilishimiz mumkin.

"Zamonaviy dunyo chet tillarini o'qitish metodikasi" mavzusini o'rganish natijasida chet tillarini o'rganishga oid materiallarni o'rganib chiqildi va uni tizimlashtirdi. Chet tillarini bilish zamonaviy dunyoda juda muhim ekanligini isbotlandi. Ilmiy ishlarni yozishda yuzaga keladigan maqsad va vazifalar amalga oshiriladi. Tadqiqot ishi dolzarbligi zamonaviy dunyoda chet tillarini bilish, to'liq va malakali ishlash zarur degan xulosaga kelishimizga imkon beradi. Chet tillarni bilish chet ellik fuqarolar bilan uchrashishga, muloqat qilishga o'z fikrini to'la- teks bayon etishga imkon beradi, bu kelajakda hamkorlik va ishbilarmonlik aloqalariga, ya'ni xalqaro aloqalarni kengaytirish va mustahkamlashga olib keladi.

Zamonaviy yoshlar XXI asr avlodi, shuning uchun ular chet tillarini o'rganish muhimligini tushunishadi. Chet tillarini yaxshi biladigan yoshlar, birinchi navbatda, mehnat bozorida raqobatbardoshligini oshiradilar. Shu sababli ham ko'pchilik odamlar chet tilini o'rganishda yuzaga keladigan qiyinchiliklarni yengishga tayyorlar.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Maxmudov R.M. Kasbiy pedagogika. Darslik - T., 2003 y

2. N. Sayidaxmedov «Yangi pedagogik texnologiya» o'quv qo'llanma Toshkent. 2003 yil.
3. Гальскова Н.Д. Теория обучения иностранным языкам: Лингводидактика и методика: учебн. пособие.- М.: Академия, 2014 г.
4. Коряковцева Н.Ф. Теория обучения иностранным языкам: продуктивные образовательные технологии: учебное пособие.– М.: Академия, 2015 г.
5. Гальскова Н.Д. Современная методика обучения иностранным языкам:, Москва, 2000 г.
6. Методика обучения иностранным языкам в начальной и основной общеобразовательной школе: Учеб. пособие. Ростов-на-Дону: Феникс, 2004 г.
7. Миролубов А.А., История отечественной методики обучения иностранным языкам. – М.: Ступени, 2002 г. – С.11.
8. Щукин А.Н. Методика обучения иностранным языкам: Курс лекций. М., 2002 г.
9. Бонк Н. А., Бонк И. А., Левина И. А Английский шаг за шагом. полный курс. Москва, 2018г.
- 10 Петров Д.Ю. 16 уроков английского аязыка. Москва, 2018г.
11. <https://www.hotcourses.ru/study-abroad-info/latest-news/10-new-ways-to-learn-foreign-languages/>
12. <http://markakachestva.ru/books/1846-luchshie-knigi-dlya-izucheniya-angliyskogo.html>